

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

9/S-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 5/9 (4) – 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2024

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy

maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

SodiqovaShohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Насретдинова Дилфуза Мухаммадиновна</i> ЖЕНЩИНЫ ТАТАРКИ В КУЛЬТУРНОЙ ЖИЗНИ ТУРКЕСТАНА	13-19
<i>Хужаниязов Уктам Ешбаевич</i> ҚОРАҚАЛПОҚ ДАВЛАТ АКАДЕМИК МУСИҚАЛИ ТЕАТРИ МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА	20-25
<i>Saidaxmatov Sharifbek Toshpo'latovich</i> SURXONDARYO VA QASHQADARYO VILOYATLARIDA DEMOGRAFIK O'ZGARISHLAR, AHOLI BANDLIGI VA MIGRATSIYA JARAYONLARI	26-32
<i>Yakubov O'tkir Shermamatovich</i> XX ASRNING UCHINCHI CHORAGIDAGI IQTISODIY, IJTIMOIIY O'ZGARISHLAR VA ULARNING DEMOGRAFIK JARAYONLARGA TA'SIRI	33-37
<i>Саидбобоева Гулзора Нематжоновна</i> ЎРТА ОСИЁ ЭНЕРГЕТИКАЛАРИНИНГ I СЪЕЗДИ ХУСУСИДА	38-43
<i>Muminov Orifxuja</i> QIZILQUMNING LANDSHAFTI VA TARIXIY GEOLOGIYASI	44-49
<i>Avalova Gulshod Murodullayevna</i> HOJI BEKTOSH VALI – MUTASAVVUF FAYLASUF. HOJI BEKTOSH VALI MAJMUASI: TARIXI VA BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI	50-55
<i>Айтмуратова Жанылсын Жалгасовна, Жамалов Нурлан Юсупович</i> БУЮК АЛЛОМАЛАРИМИЗНИНГ МЕРОСИНИ ЎРГАНИШ АСОСИЙ ВАЗИФАМИЗ	56-61
<i>Qurbonova Marg'uba</i> TIL SOHASIDAGI O'ZBEKISTON HUKUMATI SIYOSATI, O'ZBEK TILINING DAVLAT TILI SIFATIDAGI NUFUZINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI	62-68
<i>Shoto'rayeva Sitora Xudoyberdi qizi</i> BUXORO XONLIGIDA TOJIDDIN HASANXOJANING TUTGAN O'RNI VA IJTIMOIIY FAOLIYATI	69-72
<i>Убайдуллаева Моҳисадаф Суннатилла қизи</i> ҚЎҒИРЧОҚ ЎЙИН ЭНГ ҚАДИМГИ НОМОДДИЙ МАДАНИЙ МЕРОС СИФАТИДА	73-76
<i>Xoliqulov Rustam Sharipovich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH SOHASIDAGI AMALGA OSHIRILAYOTGAN CHORA-TADBIRLAR	77-82
<i>Fayziyev Farrux Uktamovich</i> IMKONIYATI CHEKLANGAN INSONLAR O'RTASIDA O'TKAZILADIGAN XALQARO SPORT MUSOBAQALARINING RIVOJLANISH TARIXI	83-90
<i>Азаматова Гулмира Байирбековна</i> МЕҲНАТ МИГРАНТЛАРИНИ ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ Қўллаб-қувватлашнинг АЙРИМ ЖИҲАТЛАРИ	91-96

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna, Abduvohidov Behzod</i> ISHBILARMONLIK MUHITINI SHAKLLANTIRISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI O'RNI	97-107
<i>Абдуллаев Алтинбек Янгибаевич, Холиёров Парда Саъдуллаевич</i> КОРХОНАЛАРДА ИНВЕСТИЦИЯЛАР ҲИСОБИНИНГ ИЛМИЙ-МЕТОДОЛОГИЯСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	108-124
<i>Payazov Murod Maksudovich</i> “O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI” AJDA YO'LOVCHI TASHISH TIZIMINI MODERNIZATSIYALASH DAVR TALABI	125-131
<i>Юнусов Бегенч Мавланбердиевич</i> ИҚТИСОДИЁТ ТАРМОҚЛАРИДА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ РИВОЖЛАНИШИНИ БАШОРАТЛАШ, УЛАРНИНГ МЕТОДОЛОГИК АСОСЛАРИ	132-143
<i>Qo'chqarov Baxtiyor Hoshimjanovich, Sayitbaev Shermirza Datkamirzaevich</i> KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI AYLANMA VOSITALARINI SHAKLLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	144-151
<i>Мадрахимов Кахрамон Эгамберганиевич</i> МИНТАҚАВИЙ ИҚТИСОДИЙ СИЁСАТНИНГ СТРАТЕГИК УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ	152-161
<i>Palvaniyazov Anvar Amatovich</i> MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHDA INVESTITSION SIYOSATNING AHAMIYATI	162-165
<i>Raximbayev Akmal Azatboyevich</i> HUDUDLARDA SANOAT AGLOMERATSIYALARINI SHAKLLANTIRISH BO'YICHA XORIJIY TAJIRIBALARDAN FOYDALANISH	166-172
<i>Raxmanova Rushana</i> O'ZBEKISTONDA TURIZM RIVOJI VA KADRLAR TAYYORLASHDAGI MUAMMOLAR	173-178
<i>Xayrullayev Shaxram Yunus o'g'li</i> SAMARQAND VILOYATIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA DINAMIKASI	179-186
<i>Qodirov Bahodir Tursunovich</i> “QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI”NING O'ZBEKISTON IJTIMOIIY-IQTISODIY TARAQQIYOTIDAGI O'RNI	187-192
<i>Bekjanov Dilmurad Yuldashovich, G'oyibnazarov Muxammad Xamidbekovich</i> LIZING MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISHDA SAMARALI MARKETING STRATEGIYALARINING AHAMIYATI	193-199
<i>Masharipova Durdona</i> RAQAMLI PLATFORMALARNING GLOBAL TASHQI SAVDOGA TA'SIRI: IMKONIYATLAR VA MUAMMOLAR	200-206
<i>Нурмухамедова Барно Исмаиловна, Урунова Гульнара Чарикулиевна</i> ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ РЕАЛИЗАЦИИ ИНИЦИАТИВНОГО БЮДЖЕТИРОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	207-213

<i>Xidirova Marg'uba Rustamovna, Zakirov Asilbek Adilovich</i> KORPORATIV BOSHQARUV MEKANIZMLARI ORQALI AKSIYADORLIK JAMIYATINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	214-218
---	---------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Ismoilov Maxamadixon</i> TALABALARDA FALSAFIY TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI	219-223
<i>Shaydullayev Normuhammad</i> INSON VA JAMIYAT O'ZARO ALOQALARI: MUVOZANAT VA RIVOJLANISH	224-228
<i>Раджапбоева Хуршида Мақсудовна</i> ШАРОФ РАШИДОВ БАДИЙ-АДАБИЙ МЕРОСИДАГИ ЭСТЕТИК КЛИШЕНИНГ УНИКАЛ ЎЗИГА ХОСЛИГИ	229-233
<i>Abdullayeva Marhabo Uskinbayevna</i> YUSUF XOS HOJIB "QUTADG'U BILIG" ASARIDA AXLOQ MASALASI.....	234-239
<i>Ризаев Илҳом</i> ТАРТИБ ВА ХАОС: ЎЗ-ЎЗИНИ ТАШКИЛЛАШТИРИШ ҲОЯЛАРИНИНГ ТАРИХИЙ ТАДҚИҚИ	240-247
<i>Niyozova Nilufar</i> OQILONA TURMUSH SHAROITINI YARATISHDA OILANING O'RNI	248-252
<i>Usmonov Farrux</i> FAN ETIKASI TUSHUNCHASINING TIZIMLI TAHLILI	253-258
<i>Mirjavxarova Feruzaxon Usmonjonovna</i> AYOLLARNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING IJTIMOY, IQTISODIY VA MADANIY ASOSLARI: TARIXDAN BUGUNGI KUNGACHA	259-266
<i>Primov Baxriddin Abdiraxmonovich</i> JAMIYAT BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA MA'NAVIY VA G'OYAVIY MEKANIZMLAR	267-272
<i>Raxmankulov Farxod Raximkulovich</i> ISLOHOTLAR JARAYONIDA MULKDORLAR QATLAMINING MILLIY O'ZLIGINI ANGLASHINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	273-278
<i>Asatov Sodiq Safarovich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARGA PRAGMATIK YONDASHUVLARNING IJTIMOY-FALSAFIY TAHLILI	279-284
<i>Yusupova Feruza Zoyirovna</i> AXLOQIY TAFAKKURNING TAKOMILASHUVIDA AXLOQIY IDEALGA BO'LGAN EHTIYOJ	285-290
<i>Aripova Zulfiyaxon Solijonovna</i> SINERGETIKANING FALSAFIY VA IJTIMOY DUNYOQARASHGA TA'SIRI	291-296
<i>Saodatov Alimardon Abduraxmonovich</i> YOSHLARDA TABIAT IFLOSLANISHINI OLDINI OLISH VA UNI ASRAB AVAYLASH MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH	297-302

<i>Matluba Abduqodirovna Abdalimova</i> FALSAFIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA ANALITIK VA KRITIK YONDASHUVLAR	303-307
<i>Safarova Tumaris Rustamkulovna</i> KOTIB CHALABIYNING SHARQ ILM-FAN TARAQQIYOTIDA TUTGAN O'RNI	308-312
<i>Турсунов Мухиддин Болтаевич</i> АФСОНАВИЙ ДУНЁҚАРАШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ ВА УНИНГ ИНСОН ТАФАККУРИГА ТАЪСИРИ	313-316
<i>Mamanov Jamoliddin Abduraximovich</i> XRISTIANLIK DININING KELIB CHIQISHI VA G'ARB DAVLATLARIGA TARQALISHI	317-326
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Karimova Ozodakhon Avazovna</i> LINGUOPRAGMATIC STUDY OF PHRASEOLOGICAL UNITS WITH A SOMATIC COMPONENT IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	327-338
<i>Sayfiddinova Gulnoza</i> MILLIY UYG'ONISH DAVRI QO'QON ADABIY MUHITIDAGI AYRIM TURKUM SHE'RLARNING JANRIY XUSUSIYATLARI	339-344
<i>Abdullayev Ziyodbek Mansurovich</i> O'ZBEK VA NEMIS TILLARI ANTROPONIMIKASIDA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR: KONTRASTIV TAHLIL	345-352
<i>Otaboyeva Mazmuna Rahimovna</i> FE'LNING SEMANTIK VA GRAMMATIK KATEGORIYALARIDAGI DARAJALANISHI: O'ZBEK VA INGLIZ TILLARI MISOLIDA	353-359
<i>Алиева Эльвина, Темирова Озода</i> ПОВЕЛЕНИЯ И ПОБУДИТЕЛЬНЫЕ ВЫСКАЗЫВАНИЯ СО ЗНАЧЕНИЕМ ЖЕЛАНИЯ В ПОЭТИЧЕСКИХ ТЕКСТАХ В. Ф. ХОДАСЕВИЧА	360-365
<i>Norqobilov Sanjar Rahmat o'g'li</i> BADIIY TARJIMADA LEKSIK-GRAMMATIK TRANSFORMATSIYALAR TADQIQI (JON GRINNING "THE FAULT IN OUR STARS" ROMANINING O'ZBEK TILIGA TARJIMASI MISOLIDA)	366-372
<i>Maxmudova Farangiz Muzaffar qizi</i> SAID AHMAD HAJVIYALARIDA YUKLAMALARNING AHAMIYATI	373-378
<i>Abdumajitov Xurshid Alisher o'g'li</i> MULOQOT VA MADANIYAT SHARHIDAGI SPORT TILI	379-382
<i>Rajabova Karomat Chorshanbi qizi</i> TURKOLOGIYADA SO'ZLASHUV USLUBIGA DOIR IZLANISHLAR	383-389
<i>Abdujalilova Ruxshona Abdug'afforzoda</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA JINOIY LINGVISTIK BIRLIKLARNING SHAKLLANISHIDA STILISTIK VOSITALARNING O'RNI	390-396
<i>Xasanova Kamila Baxtiyorovna</i> STUDYING ETHNOGRAPHIC VOCABULARY IN THE UZBEK LANGUAGE	397-401
<i>Бобаева Шахноза</i> ОСОБЕННОСТИ ЯЗЫКОВЫХ ЕДИНИЦ В РЕЧИ	402-407

<i>Рузибаева Азиза Қаҳрамановна</i> АВАЗ ЎТАР ИЖОДИНИНГ ЎЗБЕК ТИЛИГА ТАЪСИРИ	408-413
<i>Umurzakova Aygul Umarovna</i> ARAB TILSHUNOSLIGIDA ZIYORAT TURIZMI TERMINOLOGIYASINING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI VA RIVOJLANISH JARAYONI	414-418
<i>Sobirova Nodirabegim Murodjon qizi, Egamberdiyeva Sarvinoz Esonali qizi</i> STILISTIK FIGURALARNING TARJIMADAGI O'ZIGA XOSLIGI	419-423
<i>Xo'jamberdiyeva Gavhar Ilhom qizi</i> INGLIZ TILIDA "CHILD" KONSEPTINI AKS ETTIRUVCHI NOMINATSIYALAR	424-427
<i>Мирзаева Феруза Самижоновна</i> ЎЗБЕК ХАЛҚ МАҚОЛЛАРИДА АНТРОПОНИМЛАРНИНГ ҚЎЛЛАНИЛИШИ	428-433
<i>Badalbayeva Maloxat Yulchiyevna</i> TRANSLATION FEATURES OF EMERGENCY TERMS IN ENGLISH AND UZBEK: A COMPARATIVE ANALYSIS	434-438
<i>Berdimurotova Sevara Maxmudovna</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR SOHASIDAGI O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI NEOLOGIZMLARNING YASALISH USULLARI VA QO'LLANILISH XUSUSIYATLARI	439-444
<i>Po'latova Sarvinoz Botir qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA ZIDDIYATLI KOMMUNIKATSIYANING LIGVISTIK EKSPERTIZASI	445-449
<i>Aripova Saodat Taxiroyvna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI HIKOYALAR TARJIMASINING LINGVOKULTUROLOGIK XUSUSIYATLARI	450-453
<i>Azamatova Gulnoza</i> THE GRAMMATICAL CATEGORY OF NUMBER IN THE GERMAN LANGUAGE	454-458
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Мухитдинова Фирюза</i> КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ И ПОЛИТИКО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ НАСЕЛЕНИЯ В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ	459-465
<i>Imotniyozov Doniyorbek Baxtiyor o'g'li</i> MULKNI BEGONALASHTIRISH SHARTNOMALARIGA OID KONSEPTUAL YONDASHUVLAR	466-470
<i>Ёкубов Шухратжон Восиджон угли</i> ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК АВТОР И ИЗОБРЕТАТЕЛЬ: АНАЛИЗ ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ ПРОИЗВЕДЕНИЙ И ИЗОБРЕТЕНИЙ, СОЗДАНЫХ ИИ, В РАМКАХ АВТОРСКОГО ПРАВА И ПАТЕНТНОГО ПРАВА	471-477
<i>Худайбердиева Мафтуна Зафар кизи</i> ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРАВА ДЕТЕЙ НА БЕСПЛАТНОЕ И КАЧЕСТВЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДОСТИЖЕНИЯ И АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ	478-483
<i>Begimov Rufat Musurmonovich</i> KONSTITUTSIYA – HUQUQ VA ERKINLIKLARIMIZ KAFOLATI	484-488
<i>Миножиддинов Абдурасул Баходирович</i> АЛИМЕНТ МАЖБУРИЯТЛАРНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ	489-494

<i>Иброҳимов Азимжон Абдумумин угли</i> “ЎЗБЕКИСТОН ФУҚАРОЛИК ҚОНУНЧИЛИГИДА КОРПОРАТИВ МУНОСАБАТЛАРГА ОИД ҚОИДАЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ: КОНЦЕПТУАЛ ЁНДАШУВ”	495-500
<i>Koryog'diyev Bobur Umidjon o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI FUQAROLIK KODEKSINING YANGI TAHRIRI LOYIHASI BIRINCHI BO'LIM 6-BOBIDAGI KONSEPTUAL MASALALAR TAHLILI	501-507
<i>Ғайбуллаев Соҳибжон Ғайбуллаевич</i> ИЖАРА ШАРТНОМАСИГА ОИД ҚОНУНЧИЛИКНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ БЎЙИЧА АЙРИМ ЁНДАШУВЛАР	508-514
<i>Саидов Бобур Бахромжонович</i> ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЗАЩИТЫ ПЕРСОНАЛЬНЫХ ДАННЫХ ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ В ВЕБ-РАЗРАБОТКАХ	515-524
<i>Асадов Шаҳриддин Фахриддинович</i> РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АСОСИДА МАСЛАҲАТ ХИЗМАТЛАРИ КЎРСАТИШНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ	525-529
<i>Ганиев Нихолбек Валиевич</i> НОТИЖОРАТ КОРПОРАТИВ ТАШКИЛОТЛАР	530-536
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Ortiqova Nargiza Akramovna</i> O'QUVCHILARDA TARBIYAVIY QADRIYATLAR MANBALARI VOSITASIDA UZLUKSIZ MA'NAVIY TARBIYANI OSHIRISHGA QARATILGAN SAMARALI PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALAR	537-541
<i>Jamalova Nargiza Ulug'bek qizi</i> PEDAGOGIKA VA GUMANITAR FANLARINING JAMIYATDA TA'LIMNING O'ZGARISHI VA RIVOJLANISHIDA TUTGAN O'RNI	542-547
<i>Norboyev Nabijon Narziqulovich</i> SHAHMAT O'YININING SHAXS INTELEKTUAL SIFATLARINI SHAKLLANTIRISHGA TA'SIRI	548-553
<i>Batirov Behzod Baratovich</i> FIZIKA TA'LIM MAZMUNINI TABAQALASHTIRISHNING O'ZIGA XOSLIGI	554-559
<i>Razzoqova Mahliyo Qosimjonovna</i> GENDER METODINING NAZARIY ASOSLARI	560-564
<i>Xalilov Lenar Shevketovich</i> BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARIGA INNOVATSION O'QITISH USULLARINING SAMARADORLIGI VA PEDAGOGIK SHAROITLARI	565-569
<i>Turdimurodov Dilmurod Yo'ldoshevich</i> MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR JISMONIY TARBIYASINING PEDAGOGIK SHARTLARI	570-575
<i>Ernazarov G'olibjon Ne'matovich</i> JISMONIY YUKLAMADAN CHARCHASH VA QAYTARILISH DAVRLARINING FIZIOLOGIYASI	576-580
<i>Xudaykulova Dilbarxon Zokirovna, Erkinova Dilshoda Sherali qizi</i> BOLALARDA TADQIDIY FIKRLASH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHGA QARATILGAN PEDAGOGIK JARAYONNING ASOSIY XUSUSIYATLARI	581-586

<i>Eshdavlatov Abdullo Boybo'ri o'g'li, Uralov Sardor Abdulla o'g'li</i> TALABALARNING VOLEYBOL MASHG'ULOTLARIDA TEXNIK TAYYORGARLIGI	587-593
<i>Maxmudov Qudratbek Shavkat o'g'li</i> INGLIZ TILINI O'QITISHDA TALABALARNING MADANIYATLARARO MULOQOT KOMPETENSIYASINI TIL ELEMENTLARI ORQALI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI	594-607
<i>Mirzaeva Kamola Uralovna</i> THE ROLE OF THE FAMILY INSTITUTE IN EDUCATING A PROFESSIONAL GENERATION	608-612
<i>Tursunboyeva Mukhlisa Anvar kizi</i> BILINGUALISM AS A PROMISING FORM IN CHILDREN'S EDUCATION	613-619
<i>Ҳақназарова Нулуфар Қуранбоевна</i> ТАЪЛИМ ТРАНСФОРМАЦИЯСИ ШАРОИТИДА ПЕДАГОГ КАДРЛАР МАЛАКАСИНИ ОШИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК ТИЗИМИНИ СТРУКТУРАВИЙ-ФУНКЦИОНАЛ ТАЪМИНОТИ	620-625
<i>Sheraliyeva Shahnoza Usmanovna</i> INGLIZ TILIDA TALABALAR YOZISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA TURLI YOZMA MATN NAMUNALARINI TAHLIL QILISHGA QARATILGAN MASHQLARNING AHAMIYATI	626-633
<i>Джанабаева Адина</i> ВОЗМОЖНОСТИ ЦИКЛА ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ФОРМИРОВАНИИ МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	634-641
<i>Xoliqnazarov Azamat Begaliyevich</i> TALABALARNING JISMONIY TARBIYA MASHG'ULOTLARIDA KUCH QOBILİYATLARINI RIVOJLANTIRISH	642-646
<i>Elboyeva Shaxnoza</i> QASHQADARYO VILOYATIDA PEDAGOGIKA FANINING RIVOJLANISHIDA XOTIN-QIZLARNING O'RNI	647-651
<i>Садиев Валижон</i> СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ РАЗВИТИЯ ПАТРИОТИЧЕСКИХ КАЧЕСТВ УЧАЩИХСЯ В УСЛОВИЯХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	652-657
<i>Pulatova Muhabbat Egamberdievna</i> UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANTIRISH JARAYONIDA O'QITUVCHILARDA INNOVATSION KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYASI	658-663

Received: 10 November 2024
Accepted: 15 November 2024
Published: 25 November 2024

Article / Original Paper

SOME ASPECTS OF SOCIAL-ECONOMIC STRENGTHENING OF MIGRANT LABOR

Azamatova Gulmira Bayirbekovna,
JizPI, PhD

Abstract. This article describes the characteristics of the development of labor migration in Uzbekistan during the years of independence, as well as the issue of women's participation in it. Also, socio-economic problems of labor migrants and some aspects of their support mechanisms are analyzed.

Keywords: women, migrants, those who went abroad, employment, human trafficking, employment.

МЕҲНАТ МИГРАНТЛАРИНИ ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ ҚЎЛЛАБ- ҚУВВАТЛАШНИНГ АЙРИМ ЖИҲАТЛАРИ

Азаматова Гулмира Байирбековна,
ЖизПИ, т.ф.ф.д(PhD)

Аннотация. Мазкур мақолада мустақиллик йиллари Ўзбекистонда меҳнат миграциясининг ривожланиш хусусиятлари, унда хотин-қизлар иштироки масаласи ёритилган. Шунингдек, меҳнат мигрантларининг ижтимоий-иқтисодий муаммолари ва уларни қўллаб-қувватлаш механизмларининг айрим жиҳатлари таҳлил этилган.

Калит сўзлар: хотин-қизлар, мигрантлар, хорижга кетганлар, бандлик, одам савдоси, ишга жойлаштириш.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI9Y2024N14>

Кириш. Мустақилликнинг илк йилларидан бошлаб Ўзбекистон Республикасида хотин-қизлар ҳуқуқлари, уларнинг қонуний манфаатларини таъминлаш учун қулай меҳнат ва турмуш шароитларини яратиш масаласи давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёев “Ўзбекистон Республикаси ўз ҳудудида ҳам, мамлакат ташқарисида ҳам ўз фуқароларининг ҳуқуқий ҳимоясини кафолатлаши ҳақидаги конституциявий қонуннинг ижросини сўзсиз таъминлашимиз шарт. Афсуски, шу вақтга қадар чет элларда меҳнат қилаётган фуқароларимизнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш масаласига етарлича эътибор берилмади, десак, бу ҳам адолатдан бўлади. Бугунги кунда юртдошларимиз чет элда фақат қора меҳнат билан эмас, илм-фан, банк-молия, ахборот-коммуникация технологиялари соҳаларида фаолият кўрсатмоқда”[1] – дея қайд этган эди. Ушбу муаммоларнинг ечими юзасидан тегишли ташкилотларга кўрсатма берган Президент, “... ана шу ҳолатни инобатга олиб, хорижда қонуний асосда меҳнат қилаётган, таълим олаётган фуқароларимизга бўлган муносабат бугунги кунда тубдан ўзгариб бораётганини таъкидлаш зарур. Ўзбекистон ҳукумати бундан буён ўз фуқароларининг

хуқуқ ва манфаатларини, улар қаерда бўлишидан қатъий назар, ҳар томонлама ҳимоя қилади”[2] – деб таъкидлади.

Муҳокама. Истиқлолнинг дастлабки йилларидан Ўзбекистон меҳнат бозорида юқори малакали хотин-қизларга иш ўринлари ва талабнинг камлиги ва оилавий ҳолати, оила-никоҳ каби омиллар уларни хорижга меҳнат мигранти сифатида чиқишларига сабаб бўлди, Ўзбекистон меҳнат бозорида аёллар кўплаб муаммога дуч келди. Бу, аввало, ички ва ташқи омиллар таъсири остида мамлакат иқтисодиётида давом этадиган таркибий ўзгаришлар билан боғлиқ бўлди. Ишлаб чиқаришни янгилаш, ривожлантириш, янги технологиялар, хорижий ва маҳаллий инвестицияларни жалб қилиш йўли билан янги иш ўринларини яратиш жараёни хорижий инвестицияларнинг камлиги ёки йўқлиги ҳамда баъзи масъулиятсизликлар, кўплаб бюрократик тўсиқларнинг мавжудлиги туфайли жуда қийин бўлди.

Хотин-қизлар миграцияси аёлларнинг оиладаги зўравонликлари билан ҳам боғланди. Айни пайтда бу ҳолат дунёнинг бир қатор мамлакатларида, ижтимоий ёки иқтисодий ҳолатидан қатъий назар, барча ёшдаги хотин-қизларни азоб-уқубат чекишга мажбур қилаётган фавқулодда жиддий масала сифатида баҳоланди[3].

Оилаларда хотин-қизларга нисбатан турли зўравонликларнинг содир этилиши, аёлларнинг қонуний ҳуқуқ ва эркинликларининг поймол этилиши, баъзида иқтисодий қийинчиликлар сабаб ҳам хотин-қизлар ўртасида жиноят содир этиш ҳолатлари ҳам кучайиб борди. Айни пайтда аёллар жиноятчилигида ўғирлик, товламачилик, фирибгарлик, гиёҳвандлик воситаларининг ғайриқонуний муомаласи, савдо қоидаларини бузиш, қасддан баданга шикаст етказиш, харидор ва буюртмачиларни алдаш, таносил касалликларини юктириш кўпчиликни ташкил этди[4].

Шундай бўлсада, эркин бозор иқтисодиётига ўтиш даври билан боғлиқ ижтимоий муаммолардан келиб чиқиб, хотин-қизларнинг чет давлатларда ишлаб келиш учун ноқонуний меҳнат миграцияси кучайиб борди. Миллий-маънавий, оилавий қадриятлар туфайли “уй бекаси” сифатида қаралган аёлларнинг бозор иқтисодиёти шароитида эркаклар ўртасидаги ишсизлик, оилавий ажримлар, иқтисодий етишмовчилик, оилалардаги носоғлом маънавий муҳит сабабли меҳнат мигрантлари сифатида иштироки кенгайиб борди. Ташқи меҳнат миграциясида хотин-қизларнинг иштироки ортиб, бу миқдорнинг ошиши Туркия давлатига бориб ишлаётган хотин-қизлар салмоғининг сезиларли ошишига сабаб бўлди. Туркияга борувчи меҳнат мигрантлари орасида аёллар сони эркакларга нисбатан анча юқори бўлиб, жами аёл мигрантларнинг 17,6 фоизини ташкил этди. Бу кўрсаткичнинг ортиб боришига Туркия давлатида меҳнат фаолиятини юритиш бошқа давлатларга нисбатан хавфсиз эканлиги, иш ҳақининг юқорилиги, бундан ташқари, миллатлар ўртасидаги дўстона муносабат, умумий ўтмиш, ўхшаш урф-одатлар, ягона дин ва ақидалар каби бир қатор омиллар сабаб бўлди[5].

Ўзбекистон жаҳон ҳамжамиятига кириб боришда инсон ҳуқуқларига алоҳида эътибор бериб борар экан 1995 йил 6 майда БМТнинг “Хотин-қизларни камситишнинг барча шаклларига барҳам бериш тўғрисида” ги Конвенциясига қўшилгач, ўтган вақт давомида Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати, Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистоннинг халқаро мажбуриятларига риоя этилиши бўйича парламент комиссияси, Демократик институтлар, нодавлат ташкилотлар ҳамда фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларининг кенгайтирилган мажлисларида “Хотин-қизларни

камситишнинг барча шаклларига барҳам бериш тўғрисида”ги Конвенциясининг бажарилиши базасидан даврий ҳисоботлар тинглаб келинди. Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикасининг Миллий маркази томонидан Конвенция қоидаларини амалга ошириш доирасида тайёрланган Олтинчи даврий ҳисобот 2016 йилдан ҳозирги кунгача бўлган даврни ўз ичига олди. Ушбу маърузани тайёрлашда 30 дан ортиқ давлат органи ва 20 дан зиёд фуқаролик жамияти институти иштирок этди[6].

Бироқ, манбаларга эътибор берилса, хотин-қизлар жинояти кўпайиб борганлигини кўриш мумкин. Масалан, 2011 йилнинг 7 ойида мамлакат бўйича хотин-қизлар томонидан жами 6 659 та жиноят содир этилган, бу кўрсаткич 2010 йилнинг шу даврига нисбатан (6 753 та) 94 тага камайди[7], лекин 2011 йил май ойи ҳолатига биргина Жиззах вилоятида хотин-қизлар томонидан 112 та жиноят содир этилган бўлса, шундан 41 таси Жиззах шаҳрига тўғри келди[8]. Самарқанд вилоятида 2011 йил май ойига келиб 317 та жиноят содир этилган, унинг 110 таси Самарқанд шаҳрига тўғри келди[9].

Шу билан биргаликда хориж давлатларида юрган аёллар орасида ҳам жиноят содир этган бир қатор аёллар бўлди. Масалан, чет давлатларда бўлиш қоидаларини бузганлиги учун депортация қилинган хотин-қизлар 2010 йилга нисбатан 2011 йилнинг 1-чорагида 10 нафарга камайди. Бу республика вилоятларининг Каттақўрғон туманида 2 нафарга, Нарпай туманида 1 нафарга, Самарқанд туманида 1 нафарга, Тойлоқ туманида 1 нафарга ошди[10].

Олиб борилган таҳлиллар шуни кўрсатдики, содир этилган жиноятларнинг асосий келиб чиқишини оиладаги носоғлом муҳит, турмуш ўртоғининг ичкиликка берилганлиги ёки болаларини турмуш ўртоғига қўйиб, турмуш ўртоғининг чет давлатларга чиқиб кетганлиги сабаб бўлган[11].

Бироқ, аксарият аёллар оиласини сақлаб қолиш учун бундай салбий ҳолатларда эътибор бермасликка ҳаракат қилдилар. Бу биринчидан, ўзбек аёлларининг оиласига садоқати билан изоҳланса, иккинчидан, ўз турмуш ўртоғига моддий қарам эканлиги билан ҳам боғлиқ бўлди. Бунда ҳам ўзбек аёллари ўз фарзандини таъминотини ўйлаб, турмуш ўртоғининг салбий хатти-ҳаракатларига кўникишга мажбур бўлди. Натижада анъанавий оилавий-никоҳ муносабатларига асосланган жамиятда бундай муаммолар ошиб борди.

Натижалар. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2007 йил 15 майдаги “Меҳнат фаолиятини амалга ошириш учун чет элларга кетаётган Ўзбекистон Республикаси фуқароларини ҳисобга олишни такомиллаштириш тўғрисида”ги 97-сонли қарори[12] нинг 4-бандига биноан Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги ҳар йили меҳнат муҳожирлари билан чуқурлаштирилган ижтимоий тадқиқотларни ўтказиб борди. Ўрганиш натижалари аёл мигрантларнинг йилдан йилга ортганлигини кўрсатди. Жойларда учраётган бу каби муаммоларни ҳал этиш мақсадида жамоат ташкилотлари томонидан фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари билан ҳамкорлик асосида хотин-қизларнинг иш билан бандлигини таъминлаш бўйича бир қатор ишлар бажарилди. Ўзбекистонда кичик бизнес ва тадбиркорликни ривожлантириш ҳисобига 158 870 та, уй меҳнатини ташкил этиш ҳисобига 107 241 та, ижтимоий ва бозор муносабатларини ривожлантириш ҳисобига 15 173 та янги иш ўринлари яратилди[13].

Хотин-қизларнинг бандлигини таъминлаш бўйича ишлаб чиқарилган ҳудудий дастурларга кўра, 2008 йилда 280 615 та иш ўрни, шундан кичик ва хусусий тадбиркорликнинг ривожланиш ҳисобига 158 748 та, уй меҳнати ташкил этиш ҳисобига 90 674 та, ижтимоий инфратузилмаларни ривожлантириш орқали 8 542 та, янги объектларни ишга туширилиши ва ишлаб чиқарилишини кенгайтириш ҳисобига 22 651 та янги иш ўрнлари яратилди.

Биргина Наманган вилоятида 2007-йилнинг биринчи ярим йили давомида жами бўлиб, 10 641 нафар аёллар меҳнат органларига иш сўраб мурожаат этган ва улардан 8 275 нафари иқтисодиётнинг турли тармоқларига ишга жойлаштирилган[14].

Вилоят бўйича 26 та меҳнат ярмаркаси ўтказилган бўлиб, унда қатнашган 1 минг 537 нафар аёлларнинг 806 нафари иш билан таъминланди. Шунингдек, Чуст туманида 2007-йилнинг 6 ойи давомида 373 нафар аёл, шундан 112 нафари кичик корхоналар ва хусусий фирмалар ташкил этиш, 107 нафар юридик мақомга эга бўлмаган ҳолда тадбиркорликни ривожлантириш, 959 нафари меҳнат шартномаси асосида касаначиликни ташкил этиш, 179 нафари пудрат шартномаси асосида уй меҳнати ташкил этиш ва 99 нафари оилавий бизнесни ривожлантириш ҳисобига иш билан таъминланган. Туманда чорвачиликни ривожлантириш учун 86 та оилага 27 млн. сўм миқдорида микрокредитлар берилган[15].

2008-йилда Қорақалпоғистон Республикаси Хотин-қизлар қўмитаси томонидан ишлаб чиқилган манзилли дастурга кўра, туманларда 11 минг нафардан ортиқ хотин-қиз доимий иш билан таъминланган. Қорақалпоғистонда тижорат банклари томонидан хотин-қизлар ўртасида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришга 7 млрд. 381 млн. сўм миқдорида кредит ажратилган. Жумладан, “Микрокредитбанк” томонидан тадбиркор хотин-қизларга 733 млн. сўмлик имтиёзли кредит берилиши натижасида 12 241 иш ўринлари яратилган, шундан 1 800 нафар аёл касаначилик билан шуғулланган.

Ўзбекистон Республикаси Хотин-қизлар қўмитаси томонидан йўлга қўйилган “Саломатлик сектор” ларида белгиланган ҳафта кунларида Ички ишлар вазирлиги ва Соғлиқни сақлаш вазирлиги, “Маҳалла” хайрия фонди ҳамкорлигида ҳудудларда чет давлатлардан қайтганларни тиббий кўрикка ўз вақтида жалб этишни таъминлаш мақсадида оилавий поликлиника, қишлоқ врачлик пунктлари шифокорлари, патронаж ҳамширалар, профилактика нозири ва маҳалла маслаҳатчиси ҳамда маҳалла фаолларининг масъулиятларини ошириш мақсадида семинарлар, давра суҳбатлари ва учрашувлари ташкил қилиниб, аҳоли орасида тарқалиш хавфи юқори бўлган турли хил касалликлар ҳақида маърузалар қилиниб, тарқатма материаллар тарқатилган. Натижада, 2015 йилда жами 78 994 та тарғибот ишлари ўтказилиб[16], тадбирларда кўплаб аҳоли иштирок этди.

Ўзбекистон Республикаси Хотин-қизлар қўмитаси “Ўзбекистон аёллари ОИТС га қарши” лойиҳаси доирасида “ОИТС инфекциясини юқишини олдини олишда ва касалликни камайтиришда оилани аҳамияти ва роли” мавзусидаги мослаштирилган ўқув/модул қўлланма, турли семинар тренинглар, аҳоли ўртасида ОИТС га қарши турли ташвиқот-тарғибот ишларини олиб бориш учун 53 нафар тренер, 1 400 нафар волонтерлар тайёрланди ва бошқа бир қатор вазифалар амалга оширилди[17].

Бу ўтказилган тадбирларнинг 51 246 таси “Хорижда ишлашнинг қонуний асослари ҳамда одам савдосига қарши курашишнинг мазмун-моҳияти”, “Одам савдосига қарши курашишда оиладаги тарбиянинг ўрни”, “Одам савдоси: хушёр ва огоҳ бўлиш” каби мавзулардаги учрашувлардан иборат бўлди. Худудий хотин-қизлар бошқармалари ва уларнинг бошланғич ташкилотлари томонидан одам савдоси жинояти ва унинг аянчли оқибатларидан кенг оммани хабардор этишга қаратилган жами 2 162 маротаба худудий ОАВ ларда чиқишлар қилинди, жумладан, 381 маротаба телевидение, 685 маротаба радио орқали чиқишлар қилинган, худудлардаги газеталарда ушбу мавзуга доир 1 096 та мақолалар chop этилган. Ўтказилган тадбирларда 120 196 та буклет, плакат ва бошқа турдаги огоҳликка чақирувчи материаллар иштирокчилар ўртасида тарқатилди.

Узоқ муддатга чет давлатларга чиқиб кетган аёллари сонига ўсиш сақланиб қолаверди. Узоқ муддатга чет давлатга чиқиб кетган аёллар сони 2014 йилда 122 418 нафарни, 2015 йилда 135 039 нафарни ташкил этди.

Чет давлатларда узоқ вақт бўлиб, Ўзбекистонга қайтган республика фуқароларини ўз вақтида тиббий кўриқдан ўтказиш, ҳамда уларнинг оила аъзолари ўртасида тарқалиши хавфи юқори бўлган касалликларнинг олдини олиш мақсадида Республиканинг барча худудларида хотин-қизлар қўмитасининг режасига асосан йил давомида мунтазам тарғибот ишлари олиб борилди. Мигрантларни биргина ОИВ инфекциясига текшириш ва уларнинг оила аъзоларига тарқалишининг олдини олиш борасида ижтимоий шериклик асосида маҳаллаларда ва шаҳар, туманларда ташкил этилган тезкор штаблардан олинган маълумотларга асосланиб, чет давлатлардан уч ойдан ортиқ вақт ўтиб уйга қайтган маҳалла фуқароларини ОИВ инфекциясига поликлиника ва ҚВП ларга йўналтирилди. 2015 йил давомида республиканинг барча худудларида 425 487 нафар мигрантлар яшаш жойлари бўйича ОИВ инфекциясига текширилган бўлиб, уларнинг 491 нафарида ОИВ инфекцияси аниқланган. ОИВ инфекцияси аниқланган мигрантлар тиббий кузатувга олиниб, худудий хотин-қизлар ва соғлиқни сақлаш бошқармалари, маҳаллалар томонидан уларнинг оила аъзолари ўртасида касалликнинг олдини олиш бўйича профилактик тадбирлар ўтказилган[18].

Бироқ, бу белгиланган вазифалар ҳам тўлақонли амалга оширилмаган. Масалан, Бухоро ва Андижон вилоятларининг аксарият туманларида узоқ муддат хорижда бўлиб келган хотин-қизларнинг тиббий кўриқдан ўтишига жиддий эътибор қаратилмаган ҳолатлар ҳам бўлган. Аёлларнинг тиббий кўриқдан ўтганлигини тасдиқловчи худудий тиббиёт бирлашмалари томонидан тасдиқланган ҳужжатлар, аниқланган касалликлар ва уларни даволаш бўйича олиб борилган ишлар ҳақида аниқ, таҳлилий маълумотлар мавжуд бўлмаган[19].

Хулоса. Хулоса қилиб айтганда, худудлар кесимида республиканинг Самарқанд вилояти, Тошкент шаҳри, Тошкент вилояти ҳамда водий вилоятлари хотин-қизлари энг кўп чет элга ишлашга кетганлиги аниқланди. Биргина Самарқанд вилоятининг ўзидан 90,9 минг хотин-қиз чет элда ишлади. Ташқи меҳнат миграцияси маълумотларига кўра, ўзбекистонлик хотин-қиз мигрантлар, асосан, Туркия ва Россияда меҳнат қилган. Ўзбекистонлик хотин-қизлар Россия Федерациясида хизмат кўрсатиш ва ишлаб чиқариш йўналишида, Туркия ва Бирлашган Араб Амирлигида уй хизматлари, Жанубий Кореяда эса ишлаб чиқариш йўналишларида меҳнат қилган. Қозғистонда эса

аёлларнинг меҳнат миграциясидаги улуши деярли сезилмади. Бу давлатда меҳнат қиладиган аёл мигрантлар асосан қишлоқ хўжалигида ишладилар.

Ўзбекистон тараққиётнинг янги босқичига ўтиши даврида барча хотин-қизларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш тизимини юқори босқичга кўтариш ҳамда жамиятда хотин-қизлар ўрни ва ролини янада ошириш долзарб аҳамият касб этди. Бугунги кунда республика бўйича “Ишга марҳамат” мономарказлари, шаҳар ва туманда касб-хунарга ўқитиш маркази, МФЙ ларда ўқув масканлари фаолият кўрсатмоқда. “Ишга марҳамат” мономарказлари айнан шу йўналишларда фаолиятини олиб борувчи инфратузилмалар сирасига кирди. Бу марказлар бевосита хотин-қизларнинг бандлигини таъминлаш ва хорижда бўлиб қайтган аёллар билан ҳар томонлама ишлаш каби бир қатор вазифаларни амалга оширдилар.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб янги босқичга кўтарамиз. – Тошкент: Ўзбекистон НМИУ, 2017. – Б. 345-346.
2. Мирзиёев Ш.М. Халқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баҳодир. 2-жилд. – Тошкент: Ўзбекистон НМИУ, 2018. – Б. 38.
3. Хейс Л., Эллсберг М., Готтеямер М. Аёллар устидан зулмни бартараф эта туриб.Аҳолини ривожланиши бўйича маърузалар. Ўзбекистонда уйдаги зўравонликлар.Миннесота инсон ҳуқуқлари ҳимоячилари ташкилоти. – 2000.(декабрь сони) – Б.8. Интернет сайт: www.mnadvocates.org
4. Халимов Ҳ.А. Аёл-оила қўрғони. //Қонун ҳимоясида.1998. №. – Б.34.
5. Абдурахмонова Г.К., Мухитдинов Э.М. Аҳолини иш билан бандлигини оширишда ташқи меҳнат миграциясининг аҳамияти // “Иқтисодиёт ва инновацион технологиялар” илмий электрон журнали. 2018, № 4. – Б. 48.
6. <http://www.ombudsman.uz/> Murojaat sanasi:2021-yil 25-noyabr.
7. ЎзМА. М-170- фонд, 1-рўйхат, 128-йиғма жилд, 96-варақ.
8. ЎзМА. М-170-фонд, 1-рўйхат, 128-йиғмажилд, 28-варақ.
9. ЎзМА. М-170-фонд, 1-рўйхат, 128-йиғмажилд, 32-варақ.
10. ЎзМА. М-170-фонд, 1-рўйхат, 124-йиғмажилд, 80-81-варақлар.
11. ЎзМА. М-170-фонд, 1-рўйхат, 124-йиғмажилд, 79- варақ.
12. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2007 йил 15 майдаги “Меҳнат фаолиятини амалга ошириш учун чет элларга кетаётган Ўзбекистон Республикаси фуқароларини ҳисобга олишни такомиллаштириш тўғрисида”ги 97-сонли Қарори // <https://lex.uz/docs/1202812>
13. Ўз МА. М-170-фонд, 1-рўйхат, 69-йиғмажилд, 62-варақ.
14. Наманган вилоят Оқсоқоллар Кенгаши ва “Маҳалла” жамғармаси вилоят бўлими ҳисоботидан. 2007 йил 29 декабрь. Маълумот – № 550.
15. Наманган вилояти Чуст туман ҳокимлиги хотин-қизлар қўмитаси жорий архиви (1991–2010 йй.).
16. ЎзМА. М-170-фонд, 1-рўйхат, 209-йиғмажилд, 57-варақ.
17. ЎзМА. М-170-фонд, 1-рўйхат, 159-йиғмажилд, 33-варақ.
18. ЎзМА. М-170-фонд, 1-рўйхат, 209-йиғмажилд, 24-варақ.
19. ЎзМА. М-170-фонд, 1-рўйхат, 161-йиғмажилд, 10-варақ.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/9 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).